

Хом'як Андрій

викл. кафедри соціології
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

Коржов Геннадій Олександрович

к. соц. н., доц.
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського
korzhovgena@yahoo.com

Панченко Любов Феліксівна

д. соц. н., проф.
ФСП КПІ імені Ігоря Сікорського
lubov.felixovna@gmail.com

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ТРУДОВУ МІГРАЦІЮ УКРАЇНЦІВ

Економічні обмеження, суворий прикордонний контроль і карантинні заходи, введені у зв'язку з пандемією COVID-19 призвели до того, що багато працівників втратили роботу, внаслідок чого багато мігрантів були змушені повернутися до країн походження або змінити свої міграційні плани. Водночас політика самоізоляції населення, покликана для стримування коронавірусу, показала вразливість мігрантів як професійної групи до цього захворювання, оскільки переважна більшість мігрантів, та зокрема трудових мігрантів була змушена залишитись в не належних умовах проживання без можливості потрапити в країни вибуття (Koh, 2020). Зокрема, більшість трудових мігрантів працювали на робочих місцях здебільшого у промисловості та сільському господарстві і під час карантинних обмежень, що ще більше сприяло збільшенню шансів інфікуватись коронавірусом.

В той же час економічні обмеження у багатьох країнах спричинили масове безробіття та трансформацію ринків праці, що призвело до втрати джерела доходів мігрантами в багатьох країнах. Вплив пандемії на міграцію населення в подальшому після подолання захворюваності оцінити та спрогнозувати складно, що в подальшому може призвести до нерелевантності міграційної політики.

Зважаючи, що Україна є основним донором робочої сили для країн Європейського Союзу, ці наслідки не могли не відобразитись на міграційній поведінці саме українських трудових мігрантів. Що актуалізує вивчення оцінки впливу пандемії на трудову міграцію. Проте, відсутність об'єктивної статистичної інформації щодо якісних та кількісних характеристик міграцій українців за

кордон зумовлюють дослідження та звіти про вплив пандемії на трудову міграцію на рівні гіпотетичних суджень.

Автори звіту про трансформацію трудової міграції з України до ЄС вплив пандемії на трудову міграцію і трудових міграцій умовно ділять на кілька типів:

- Запроваджені для боротьби з захворюванням обмеження руху між країнами і всередині країн ускладнили доступ трудових мігрантів як до ринків праці, так і до повернення додому.

- Соціальні та економічні зміни у суспільствах, трансформації ринків праці вплинули на соціальну та економічну захищеність трудових мігрантів, доступ до ринку праці тощо.

- Пандемія також спричинила певні зміни у сприйнятті трудової міграції та трудових мігрантів – як у приймаючому суспільстві, так і в країнах походження. Зокрема, за даними звіту, інтерес до трудових мігрантів у ЗМІ в Україні дещо впав, водночас у сусідній Польщі інтерес до трудових мігрантів у ЗМІ зростав, та наголошувалось про їх важливість для економічного розвитку Польщі. Так, в середньому 13% працівників ключових професій у ЄС, що підтримують життєдіяльність життєвоважливих секторів економіки ЄС є мігранти(*Immigrant Key Workers: Their Contribution to Europe's COVID-19 Response / Knowledge for policy*, n.d.).

- пандемія прямо вплинула на трудових мігрантів, які захворіли на коронавірус(Кульчицька et al., 2020).

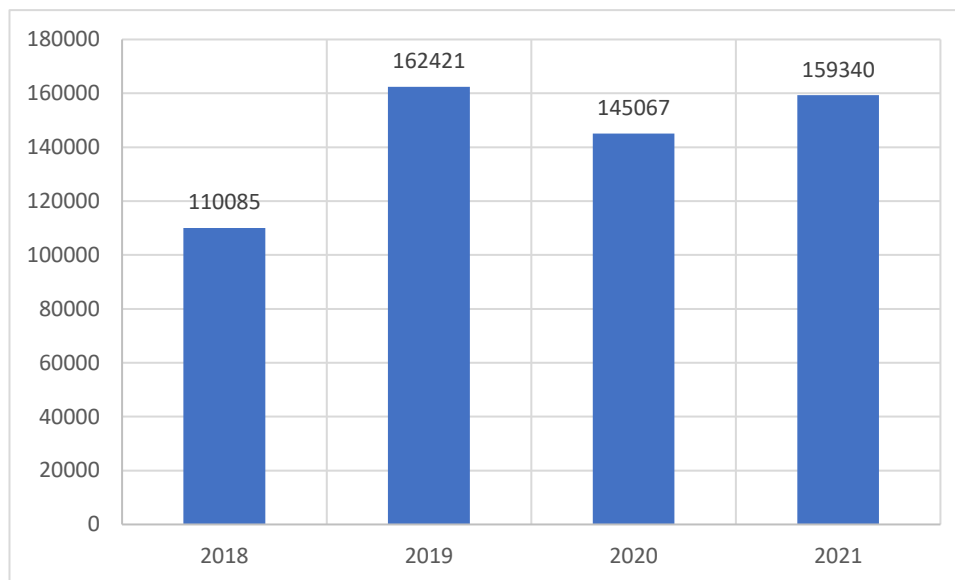
Проте, після першої хвилі пандемії обмеження руху через кордон до Європи послабили для трудових мігрантів, що були задіяні на сільськогосподарських роботах. І в той же час прогнози дослідників щодо напруженості на ринку праці України по відношенню до трудових мігрантів, що не могли повернутись закордон на свої робочі місця не справдились. Зокрема у звіті про вплив пандемії на трудову міграцію стверджується, що через неможливість виїзду на сезонні роботи осіб, які систематично це практикували це посилить конкуренцію на українському ринку праці, боляче вдарить на дохід домогосподарств, а також на грошові перекази трудових мігрантів до України (що становили одну з найбільших статей валютних надходжень до України).¹

Дослідники стверджують що «наразі більшість мігрантів перебуває у стані невизначеності. З одного боку, вони тимчасово відрізані від закордонних заробітків, з іншого, навіть в умовах неможливості здійснення міграції їх не

¹ <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-05/trudova-migratsiya.pdf>

цікавлять вакансії, котрі пропонуються на ринку праці України.» (LIBANOVA & POZNIAK, 2020).

Табл.1. Кількість виданих дозволів на роботу українцям у Польщі у першій половині року²

Основним джерелом інформації про структуру та кількість трудових мігрантів з України в Польщі є кількість виданих дозволів на роботу. Проте, ці дані важко назвати достовірними, оскільки один мігрант може отримувати кілька дозволів на роботу за рік, що пов'язано зі зміною місця роботи в країні призначення, або через недостовірність даних. Проте ці дані дають загальну картину динаміки трудової міграції українців. Так, згідно даними Міністерства сім'ї та соціальної політики Польщі, найменшу кількість дозволів на працю було видано в першій половині 2020 року, що пов'язано з жорсткими карантинними обмеженнями та невизначеністю в той час. Проте вже в 2021 році кількість дозволів на роботу була на докартинному рівні. Неточність цих даних не дає підстав робити однозначних висновків щодо кількості трудових мігрантів, проте можна стверджувати, що трудова міграція українців до Польщі значно не скоротилась внаслідок пандемії і відновлюється до докризового рівня. Цьому сприяла і політика Польської Республіки та Європи загалом щодо трудових мігрантів, що задіяні у ключових сферах економіки, яка полягала у відкритті кордонів для них літом 2020 року на фоні масових обмежень в'їзду громадян інших держав.

² <https://psz.praca.gov.pl/web/urzed-pracy/-/8180075-zezwozenia-na-prace-cudzoziemcow>

Ще одним доказом щодо “незмінності” міграційних тенденцій є грошові перекази в Україну, які є основним джерелом валютних надходжень. Так, у 2020 році за даними Національного банку України, до України переказали 12,121 млрд доларів³, більше ніж у 2019-му. У 2021 році НБУ прогнозує збільшення грошових переказів за рахунок трудових мігрантів на 8%.

Отже, прогнози щодо зменшення трудової міграції або значної її трансформації внаслідок пандемії коронавірусу не справджуються. Проте, зміна міграційної політики Європи та трансформація європейських ринків праці може мати довгострокові наслідки в подальшому. І недостатність статистичної інформації обмежує наукові дослідження в цьому напрямку.

Список використаних джерел:

Koh, D. (2020). Migrant workers and COVID-19. *Occupational and Environmental Medicine*, 77(9), 634–636. <https://doi.org/10.1136/OEMED-2020-106626>

LIBANOVA, E. M., & POZNIAK, O. V. (2020). External Labor Migration from Ukraine: the Impact of COVID-19. *Demography and Social Economy*, 4, 25–40. <https://doi.org/10.15407/dse2020.04.025>

Кульчицька, К., Кравчук, П., & Сушко, І. (2020). *Трансформації трудової міграції з України до ЄС під час пандемії COVID-19.*

Immigrant Key Workers: Their Contribution to Europe’s COVID-19 Response | Knowledge for policy. (n.d.). Retrieved November 19, 2021 https://knowledge4policy.ec.europa.eu/publication/immigrant-key-workers-their-contribution-europes-covid-19-response_en

³https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Transfers_from_migrant_workers_Tokarchuk_2020-06-03.pdf?v=4